

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Sexta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tamquam scintille in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, tandemque huius maiestatis ac gloriæ suæ admiratione defixi, & cælestium deliciarum gustu ebrii, clamabunt: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te!* Quid verò impij illi Dei hominumque contemptores? Psal. 30. 20

SECTIO SEXTA.

ECCLESIASTES.

VERSUS 13. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transcant qui non timent faciem Domini.

METRICA PARAPHRASIS.

TAENARI funesta regna, vosque auernales lacus,
 Vos furoris administri, & quidquid illetabile
 Nutrit orcus, quod nocentum seuit in præcordiis:
 Tuque Adræstæ aqua vindex perditæ insolentiæ:
 Vosque crinem dissolutis squallidæ serpentibus
 Horrido Diræ flagello quæ fibras perurit,
 Numinis non vana culpas vindicantis nomina,
 Huc adeste, peruicacem premite funestis modis;
 Quemque blanda exasperauit Numinis clementia,
 Hunc seuera vindicantis conterat Dei manus.
 Nemesis ad supplicia quondam laneo adrepens pede,
 Nunc furore exaggerato plectat infandum caput.
 Nullus ultra Phœbus illi surgat innubi æthere,
 Nec fauentis aura sortis leta tendat carbasa:

Cccc 3

Sed

Sed nouercali ruinam machinetur dextera,
 Si remoti puppe gazas claudat orbis institor,
 Eurus arbiter profundi spolia ponto dissipet.
 Si micante flaua culmo rideat campis seges,
 Martis excitata tædis flamma segetem demetat.
 Si Diespiter corusco findat igne nubila,
 In fauillam fulminatos impij soluat lares.
 Tum rapacis vnca cineres sceneratoris manus
 Cribret, vt fragmenta gazæ colligat superstitis.
 Socia thalami tundat ora, & vngue vultus exaret:
 Cumque coniugis cadauer insepultum fleuerit,
 Busta Niobes amuletur, ipsa sese funerans.
 Nec mariti lenta susos Parca pollice differat,
 Sed nefandi capitis orbâ fata deproperet colu,
 Sidonis velut orsa tele turbat impatiens nurus.
 Occidat nefanda pestis, Numinis spretor cadat,
 Sicut euanescit Umbra Solis ietâ spiculo,
 Aut sub astra pulsus Euro tenuis exspirat vapor,
 Aut per auras ventilatur puluis æstiuæ aræ.
 Sicque stratus ingemiscat hostis esse Numini,
 Nempe spretor hoc meretur peruicax clementiæ;
 Vt parentis qui refugit à pijs amplexibus,
 Hunc seuerè vindicantis dextra prendaud Iudicis.

PROSA EXEGESIS.

Qui Deum
 amant, eius
 iniuriâ cõ-
 mouentur.

MIRVM non immeritò cuipiam videri potest, cum
 inter Dei laudes clementia potissimùm ac miseri-
 cordia deprædicentur, quid tandem causæ sit, cur Eccle-
 siastes, Dei Spiritu plenus, in ultionem impiorum tan-
 topere excandescat. Sed idem ille amor, qui fons est &
 origo commiserationis & clementiæ, seueriorem quan-
 doque personam iis imperat quos possedit. Quî potest
 enim,

enim, quisquis ex animo Deum diligit, eiusque honoris & gloriæ sensu tangitur, non grauius commoueri, quoties infinitam illam Maiestatem ab impiorum fæce ac sentinâ sub pedibus indignissimè videt conculcari? Deinde cùm patientia Dei toties læsa tandem in vindictam prorumpat, nihil propius est, quàm vt iis, quorum omne studium est, voluntatem suam ad amissum cum diuinâ conformare, pari vindictæ cupiditate in eos accendantur, qui secundum duritiam suam & impœnitens cor, despectâ Dei mansuetudine, thesaurizant sibi iram in die iræ. Rom. 2, 9.

Id autem rationi & æquitati consonum esse, non tantum cum D. Aquinate docet Theologorum schola, sed res etiam inanimatæ suo quodam modo suffragantur, quæ, læsâ Maiestate diuinâ, sympathiâ quadam perturbatæ, torpentes animos nostros excitant, iustoque sensu doloris accendunt. Nõne cùm auctor naturæ pro ingratissimis ab ingratoribus extrema pateretur, *tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, petra scissæ sunt, monumenta aperta sunt?* & vt rem tantam paucis diuini Leonis verbis exequar, in execrationem Iudaici sceleris vnâ protulerunt omnia elementa sententiam, cùm obscuratis luminaribus cæli, & conuerso in noctem die, terra quoque motibus quateretur insolitis, vniuersaque creatura impiorum vsui se negaret? D. Thom. 2. 2. q. 88. Res inanimatæ Dei iniuriâ commouentur. Matth. 45. & 31. D. Leo S. mone 8. Passion

Deinde, annon imminente decretorio illo extremi iudicij die orbis vniuersus quasi cardinibus suis excussus subuertetur, & subuertet impios? quid enim aliud innuitur apud Sapientem, cùm dicitur: *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directè emissiones*

siones fulgurum, & tamquam à benè curuato arcu nubium exterminabuntur, & à petrosâ irâ plenæ mittentur grandines; excandescet in illos aqua maris, & flumina eò concurrent duriter. Et ne hæc fabulosa quis existimet, nimis funesta nos docet Sodomorum vastitas, & orbis totius sub Noëmo cataclysmus.

Si autem hæc ita se habent, quid vetat hominem rationis compotem in propugnandâ conditoris sui maiestate, rerum sensu carentium perturbationes æmulari? Itaque siue diras impiis intentet Ecclesiastes, funestisque votis eos infectetur; nihil agit à consuetudine Sanctorum alienum: siue impendentes illis calamitates vaticinetur, vix est vt vaticinari dici possit, cum præsens etiam rerum status manifestè doceat, nihil solidæ beatitatis ad illos vniquam pertinere. Quid enim illi beatum ac iucundum in vitâ potest accidere, qui omnis boni scaturiginem sibi obturauit? Quid securum illi aut salutiferum, qui supremum huius vniuersi moderatorem hostem habere maluit quàm parentem?

*Ecclesiastes
optimo iure
impios in-
fectatur.*

*Impiorum
felicitas nõ
est vera, sed
adumbrata.*

Isa. 29, 8.

Quid igitur? inquires. An non frequenter improbi deliciis affluunt, voluptatibus diffuunt, opibus clientelisque circumfluunt? Sanè, si ad opinionem vulgi vitam exigimus: sed si veritatis normâ beatitatem metimur, dicemus in illos illud Isaïæ pronuntiatum quadrare: *Sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergesfactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est:* sic improbos non solidis bonis ac gaudiis, sed vmbriis ac ludibriis pasci.

*Impiorum ob-
lectamenta
verius tor-
menta.*

Plus dico, quæ illi vocant oblectamenta, verius animi tormenta nuncupaueris. Vides avarum diuitiarum idolo-

idololatram? tot ille spinis, quot opibus nummisque dilaniatur. Vides ambitiosum montes montibus superstruentem, & è celfo dignitatum culmine bellum Deo cum Titanibus mouentem? noctes sub purpurâ ducit infomnes, & in plumis tamquam in sentibus volutatur. Vides alium cui Deus venter est, qui inter epulas abdomini quotidie sacrificat? sed & inter epulas districtum ensē diuinæ iustitiæ ceruicibus imminentem perpetuò respectat. Quid dicam eos qui cupiditatum suarum fomenta per scelera conquirunt, domesticum semper circumferre tormentum? Nam, vt ait præclarè Cicero, suam quemque fraus & suus error maxime vexat, suum quemque scelus agit, amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes conscientiaque animi terrent. Hæ sunt impiis assidua domesticaque furia, quæ dies noctesque pœnas à sceleratis repetunt. Cognatum enim & innatum omni sceleri sceleris supplicium est. Quid autem ærumnosius est hoc homine qui hostes domesticos & eiusdem tecti participes circumfert? Si domi aduersarios alas, non te muri Babylonij, non Semiramidis turres, non pyramidum moles, periculis eripiant. Si proditor animus magno tuo malo tecum habitat, frustra est murus castri inexpugnabilis, frustra armorum apparatus, frustra militum excubiæ.

Cicero pro Roscio Amerino.

Constantin. Manasses in Annal.

Quàm crudelis autem sit domesticus hic tortor, inde perspicitur, quòd non vnâ plagâ hominem conficiat, sed crebris ac minutis vulneribus longum ducat funus; Caligulam imitatus, qui per sæuitiam solitus erat impetare: Ita feri, vt sentiat se mori. Ita planè istis euenit, quos ille carnifex animus quotidie minutis ictibus cædit ac pungit.

Torturam internam est grauissimam.

Nec splendor ille nobis imponat, aut circumfusa potentia.

Lips. l. 2. de Const. cap. 14.

D d d d

potentia.

*Impij latâ
fronte in-
terna tor-
menta non
satis occul-
tant.*

Tacitus l. 6
Annal.

potentia. Mendacum aliquem in fabulâ vides regio dia-
demate, aut imperatorio paludamento ornatum; sed non
te fallit sub hoc firmate latere scabiem, pædorem ac for-
des. Idem existima in diuitibus, libidinosis, superbis,
tyrannis: quorum si mentes recludantur, ait Tacitus,
possint adspici laniatus & ietus; quando vt corpora ver-
beribus, ita sæuitiâ, libidine, malis consultis animus di-
laceratur. Rident illi non rarò, fateor, at Sardonicum
risum: gaudent, sed non liquidum ac defæcatum gau-
dium, non magis certè quàm qui capitis damnati in car-
cere detinentur, & talis interim aut tesseris se fallere co-
nantur, nec tamen fallunt; manet enim impressus ille
imminentis supplicij terror, nec se tollit vnquam ab
oculis imago luridæ mortis.

*Impiorum
tormenta
tunc ma-
xima, cum
mortis aut
iudicij me-
minerunt.*

Luc. 12.

2. Reg. 18.

Fulgosus
l. 9. c. 12.

Quæ omnia in maius tormentum excrescunt, cum
peremptoriæ citationis tuba auribus insonat, & æterni
supplicij terror propius admouetur. Quæ tum ægritudo
animi, nulla satis tuta consilia expedientis? quæ lucta
cogitationum, nullum exitum inuenientium? quis mor-
ror? quod præsentium fastidium? quæ denique salutis
desperatio? Quid animi fuisse existimatis diuiti illi
Euangelico, &, vt sibi videbatur, beato, qui confertis
ac stipatis horreis seipsum ad voluptates hortabatur,
cùm profundæ noctis conticinio hac voce perculsus est:
*Stulte, hac nocte tollent à te animam tuam; illa verò qua para-
sti, cuius erunt?* Quàm ancipitem animi pependisse cre-
ditis capillis suis irretitum Absalonem, cùm ex ipso par-
ricidio iam affectu conatuque perpetrato ad æterna sce-
lerum suorum supplicia raperetur? Quantis denique ta-
bificarum cogitationum angoribus æstuassee putatis im-
pium ac impurum illum Præfulem, cùm horribili illâ
diuini iudicij tubâ peremptoriè citaretur: Vdo, Vdo,
fatis

fatis fuisti in ludo? *Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.* Væ namque omnibus illis, ait Eusebius Emiffenus, quibus hæc prius experienda sunt, quàm credenda.

Pfal. 49, 22
Eusebius
Emiffenus
Hom. 1. ad
Monach.

Quare hæc crebrâ cogitatione pensitemus, Momentaneum scilicet esse quod delectat, æternum quod cruciat. Quanam autem comparatio momenti ad æternitatem? quæ proportio delectationis ad cruciatum? Delectatio vana est, friuola, ieiuna: cruciatus omnem humanæ crudelitatis officinam infinitis partibus excedit. Delectatio cum finem attigerit, nulla est in posterum censenda; cruciatus autem nullo fine terminandus est. O quanta hîc imago vanitatis in oculos nostros incurrit, postquam intrauerit homo in domum æternitatis suæ! Vbi tunc, ait Prosper, potentes à sæculo, qui obtinuerunt diuitias? vbi satrapæ? vbi tyranni? nonne omnia cinis? nonne omnia fauillæ? Nonne, vt cum Ecclesiaste loquar, velut vmbra transferunt dies eorum? Perge porrò, & animam considera inter tormenta destitutam. Vbi tunc honores? vbi fastus? vbi supercilium? Operientur velut diploide confusione suâ. Vbi thesauri? vbi gemmæ? vbi opimæ hereditates? Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Vbi tot aurium oblectamenta? Ibi erit fletus & stridor dentium. Vbi tot irritamenta gulæ? Famem patientur vt canes. Vbi denique ceteræ deliciae? Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Hæc animo volue & reuolue, quicumque posthabito Dei timore in scelere tibi applaudis, & felix tibi videris, cum nulla possit esse in scelere felicitas. Scito & vide quia malum & amum est reliquise te Dominum Deum tuum, & non esse timorem eius apud te.

*Æterna
impiorum
supplicia
crebro cum
fructu cogitamus.*

Prosper.

Pf. 108, 29

Pf. L. 10, 7.

Luc. 10, 28

Pfal. 58, 7.

Apoc. 18, 7

Ierc. 2, 19.

Dddd 2

SECTIO